

تحلیل آرا و پیامدهای رفراندوم در ترکیه

رفراندوم ترکیه با اختلاف اندکی به نفع رجب طیب اردوغان رئیس جمهور این کشور پایان یافت. از این برهه به بعد تاریخ ترکیه را می توان به دو بخش تقسیم کرد و پایان نظام پارلمانی آتاتورکی نام نهاد.

آران نیوز: رفراندوم ترکیه با اختلاف اندکی به نفع رئیس جمهور ترکیه پایان یافت. از این تاریخ به بعد تاریخ ترکیه را می توان به دو بخش تقسیم کرد و پایان نظام پارلمانی آتاتورکی نام نهاد. آتاتورک توانست با تشکیل جمهوری نوین ترکیه، مرزهای فعلی ترکیه را حفظ نماید و روند دولت ملت سازی را به پیش برد. آتاتورک با ایدئولوژی سکولاریسم ترکی جامع ترکیه را دستخوش تغییر قرار داد و از امپراطوری عثمانی تبری جست. وی برای غربی کردن جامعه حتی خط رسمی کشور را تغییر داد.

در طول نزدیک به یک قرن، در روندی تدریجی، نظام پارلمانی از تک حزبی خارج شد و به مرور اسلام گرایان اجازه فعالیت حزبی یافتند. سرانجام حزب عدالت و توسعه در سال ۲۰۰۲ به قدرت رسید. اولین دولت مستقل اسلام گرایان در دوران مبارزه با تروریسم (یازده سپتامبر) تشکیل شد و توانست در یک دوره هشت ساله، اقتصاد ترکیه را متحول نماید.

در تمام طول پانزده سال حکومت آک پارتی، نام اردوغان مطرح بوده است. اردوغان تنها کسانی که در حزب، رقیبش بودند را کنار گذاشت. عبدالله گل، رئیس جمهور سابق و داود اوغلو، نخست وزیر سابق، از قدرت کنار گذاشته شدند. رای آری به رفراندوم ترکیه چنان قدرتی به رئیس جمهور ترکیه داده است که کارکرد تفکیک قوا (نظارت و توازن) کاملاً مختل می شود. این نظام جدید، بعد از انتخابات ۲۰۱۹ لازم الاجرا می شود.

تحلیل آرا

آرای شکننده و اختلاف کم، نشان دهنده مخالفان فراوان سیستم جدید است. بخش غربی که با اروپا در ارتباط است. میزان مشارکت بیش از ۸۶ درصد می باشد که استقبال خوبی شده است. اردوغان با کسب ۵۱.۴۱ درصد رای آری و با اختلاف کمتر از ۲ درصد، موفق به تغییر نظام حکومتی ترکیه شده است.

سه استان اصلی ترکیه رای منفی داده اند. آنکارا ۵۱.۳ درصد، استانبول ۵۱.۳۵ درصد و ازمیر ۶۸.۷۸ درصد رای منفی دادند. با توجه به مجموع جمعیت هر سه استان میزان رای منفی ۵۵ درصد آراست. این آمار نشان دهنده طبقه متوسط شهری است که در بوروکراسی و بازار حضور دارند و در آینده، اجرای تغییر سیستم با مشکل مواجه است. از ۸ میلیون نفری که در انتخابات شرکت نکرده اند اگر اکثریت آنها را مخالف سیستم جدید قرار دهیم، تعداد آرای منفی بیشتر از آری است.

در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۱۴ اردوغان ۵۱.۷۹ درصد آرا کسب کرد. در آن انتخابات حزب عدالت و توسعه تنها عمل کرد. در این رفراندوم با وجود ائتلاف با حرکت ملی، همان درصد آرا بدست آمد. آمار این رفراندوم موید این موضوع است که آرای هر دو حزب عدالت و توسعه و حرکت ملی کاهش داشته است.

ستاد عالی انتخابات ترکیه در اعتراض به تخلف عدم مهمور بودن تعدادی برگه های رای که قانوناً باطل است در بدعتی اعلام کرد صحیح است مگر خلافش ثابت شود. این ادعا شبیه وارونه کردن موضوع "اصل بر برائت است"، می باشد. ابتدا باید زمینه قانونی فراهم باشد و اگر وجود نداشت، ادعایی قابل اثبات نیست.

پیامدها

بازگشت و حفظ انسجام حزب عدالت و توسعه: طبق قانون اساسی، رئیس جمهور نمی تواند از حزبی حمایت نماید، قانونی که اجرایش از سال ۲۰۱۴ با آمدن اردوغان به محاق رفت. جدایی اردوغان از حزب عدالت و توسعه یکی از دلایل شکست پارلمانی حزب عدالت و توسعه در سال ۲۰۱۵ بود. با اصلاحات جدید، فعالیت اردوغان در حزب قانونی می شود و بازگشت چهره کاریزماتیک به حزب، باعث افزایش انسجام می شود که در درون حزب مخالفان سرسختی دارد.

نگرانی اردوغان از آینده

ائتلاف با حزب حرکت ملی نتوانست اهداف اردوغان را محقق کند. اردوغان از هم اکنون باید نگران انتخابات ۲۰۱۹ ریاست جمهوری باشد. رای متزلزلی که با هزاران ترفند کسب کرده، حاشیه امنی نیست. اردوغان در پی جمع کردن رای ملی گراست. حزب سعادت از مخالفان سرسخت است با این حال اردوغان بر سر مزار مرحوم اربکان رفت تا چهره دیگری را به نمایش بگذارد.

افزایش شکاف قومی و مذهبی در سطح داخلی

جامعه ترکیه امروز کاملاً به دو قطب موافق و مخالف تبدیل شده است. مردم جامعه ترکیه، تقسیم بندی خودی و غیر خودی را بیشتر احساس می کنند و نگران آینده هستند. بعد از ۲۰۱۵ با کنار گذاشتن مذاکرات با (پ ک ک)، جنگ داخلی دوباره آغاز شده و شکاف تشدید شد است. با کاهش رشد اقتصادی و نا امنی، مشروعیت و سرمایه اجتماعی اردوغان بسیار کاهش یافته است. شاخص فلاکت (مجموع نرخ تورم و نرخ بیکاری) ترکیه در سال ۲۰۱۷ به عدد ۲۰ رسیده است و در رتبه چهارم جهان قرار دارد. تقویت برتری قومیت ترکی بر سایر اقوام با تقویت حزب افراطی حرکت ملی، درگیری های داخلی را افزایش می دهد. حزب حرکت ملی قول گرفتن چند پست وزارت را گرفته است. تمدید چندباره وضعیت فوق العاده، گویای محیط امنیتی داخل ترکیه است.

تقویت جبهه مخالفان فراندوم

مخالفان در محدودیت و حداقل امکانات در مقابل رقیب فعالیت کردند. دو رهبر حزب دموکراتیک خلق در زندان هستند. کلیچدار اوغلو رهبر جمهوری خلق، به تنهایی رهبری مخالفان را برعهده گرفت و بسیار موفق عمل کرد. وی از هم اکنون رقیب اردوغان در انتخابات ۲۰۱۹ است. کلیچدار اوغلو خواهان ابطال انتخابات است. این فراندوم می تواند سبب اتحاد استراتژیک دو حزب مخالف شود.

سیاست خارجی تهاجمی در خدمت بحران های داخلی

بعد کودتای نافرجام ۲۰۱۶، سیاست خارجی تهاجمی ترکیه آغاز شده است. با توجه به نتیجه ناپلئونی فراندوم، حملات ارتش ترکیه در عراق و سوریه تشدید می شود. در شرایط جنگی و فوق العاده، امکان سرکوب مخالفان فراهم است. همچنین بحران داخلی را به خارج از مرزها منتقل می کند.

اتحادیه اروپای نگران

درگیری لفظی اردوغان و سران کشورهای اتحادیه اروپا به طور بی سابقه ای در مدت فعالیت تبلیغی وزرای ترکیه در اروپا، افزایش یافت. اتحادیه نگران افزایش قدرت مطلقه اردوغان است. نتیجه فراندوم را همچنان نپذیرفته است. سازمان امنیت و همکاری در رابطه با نحوه برگزاری همه پرسی شدیداً واکنش نشان داد. اردوغان در واکنش به این بیانیه، اتحادیه اروپا را به سیاسی کاری متهم کرد که به رای مردم ترکیه احترام نمی گذارند. روابط اتحادیه اروپا با ترکیه در وضعیت خوبی قرار ندارد. پیوستن ترکیه به اتحادیه دیگر کاملاً غیر ممکن شده است. حربه فرستادن پناهجو و تروریست به اروپا، تنها با دادن پول و چشم پوشی از وضعیت حقوق بشر ترکیه، کارایی دارد.

تبریک تردیدآمیز آمریکا

کاخ سفید ابتدا اعلام کرد که برای اظهار نظر زود است و منتظر خواهد ماند. شان اسپایسر سخنگوی کاخ سفید در سخنانی تأکید کرد که کمیسیون بین المللی وجود دارد که در حال بررسی این فراندوم است و گزارش آن را تا یک هفته دیگر اعلام می کند. اما رییس جمهور آمریکا منتظر نماند. ترامپ در تماسی به اردوغان، نتیجه فراندوم را تبریک گفت.

برگزاری و نتیجه این فراندوم نه تنها اردوغان را راضی نکرد بلکه حامیانش را مردد کرده است. وضعیت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی ترکیه مناسب نیست. چالش های پیش رو بر ناامنی داخلی می افزاید. جامعه مدنی و مخالفان با توجه به وضعیت غیرعادی بیشتر از گذشته محدود می شوند. تقویت و اتحاد سه جریان (جریان گولن، جریان سکولارهای آتاتورکی و کردها) در مقابل دشمن مشترک، پیش بینی می شود. با تضعیف پارلمان، برخورد نرم و مدنی داخل پارلمان به کف خیابان ها کشیده می شود. صنعت توریسم نحیف تر می شود. ترکیه با توجه به شکست اهداف سیاست خارجی و حمایت روسیه و آمریکا از کردهای سوریه، ارتش خود را در سوریه و عراق تقویت می کند. ترکیه اگر با ایران هماهنگ جلو نرود، شکست های دیگری را باید تجربه کند.